Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

19. september 2024*

Eelotsusetaotlus – Elektroonilise side võrgud ja teenused – Universaalteenus ja kasutajate õigused – Direktiiv 97/33/EÜ – Artikkel 5 – Direktiiv 2002/22/EÜ – Artikkel 13 – Universaalteenuse osutamise kohustuste rahastamine – „Ebaõiglase“ koorma mõiste – Selliste kohustuste netokulu rahastamise mehhanismis osalevate üksuste määratlemine – Riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette mobiilsideoperaatorite osalemise selles mehhanismis – Kriteeriumid – Tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse määr

Kohtuasjas C-273/23,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Consiglio di Stato (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 18. aprilli 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. aprillil 2023, menetlustes

Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni,

Ministero dello Sviluppo Economico

versus

Telecom Italia SpA,

Vodafone Italia SpA,

menetluses osalesid:

Fastweb SpA,

Wind Tre SpA,

ja

Telecom Italia SpA

versus

Vodafone Italia SpA,

Fastweb SpA,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

menetluses osalesid:

Ministero dello Sviluppo Economico,

Tiscali Italia SpA,

BT Italia SpA,

Telecom Italia Sparkle SpA,

Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni,

Wind Tre SpA,

ning

Telecom Italia SpA

versus

Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni,

menetluses osalesid:

Fastweb SpA,

Vodafone Italia SpA,

Tiscali Italia SpA,

BT Italia SpA,

Wind Tre SpA,

ja

Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni

versus

Telecom Italia SpA,

Tiscali Italia SpA,

BT Italia SpA,

Vodafone Italia SpA,

menetluses osalesid:

Wind Tre SpA,

Fastweb SpA,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev (ettekandja), kohtunikud T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin ja I. Ziemele,

kohtujurist: A. Rantos,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Telecom Italia SpA, esindajad: *avvocati* F. S. Cantella, M. D'Ostuni, F. Lattanzi ja M. Zotta,

– Vodafone Italia SpA, esindajad: *avvocati* A. Boso Caretta, F. Cintioli ja F. Merusi,

– Fastweb SpA, esindaja: *avvocata* E. Pistis,

– Wind Tre SpA, esindajad: *avvocati* S. Fiorucci ja R. Santi,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistasid *avvocati dello Stato* B. G. Fiduccia ja E. De Bonis,

– Tšehhi valitsus, esindajad: J. Očková, M. Smolek ja J. Vláčil,

– Euroopa Komisjon, esindajad: E. Garello, O. Gariazzo ja L. Malferrari,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiivi 97/33/EÜ vastastikuse sidumise kohta telekommunikatsioonisektoris seoses universaalteenuse ja koostalitlusvõime tagamisega avatud võrgu pakkumise põhimõtete kohaldamise teel (EÜT 1997, L 199, lk 32) artikli 5 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv) (EÜT 2002, L 108, lk 51; ELT eriväljaanne 13/29, lk 367) artikli 13 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud neljas kohtuvaidluses, millest esimeses osalevad ühelt poolt Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (Itaalia sideamet; edaspidi „AGCOM“) ja Ministero dello Sviluppo economico (majandusarengu ministeerium, Itaalia) ning teiselt poolt Telecom Italia SpA ja Vodafone Italia SpA-ga, teises osalevad ühelt poolt Telecom Italia ning teiselt poolt Vodafone Italia ja Fastweb SpA, kolmandas osaleb ühelt poolt Telecom Italia ja teiselt poolt AGCOM ja neljandas osalevad ühelt poolt AGCOM ning teiselt poolt Telecom Italia, Tiscali Italia SpA, BT Italia SpA ja Vodafone Italia ja mille ese on otsus, millega AGCOM vaatas uuesti läbi küsimuse, kas universaalteenuse, mida Telecom Italia SpA aastatel 1999–2009 oli kohustatud osutama, netokulu on ebaõiglane.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 97/33

3 Direktiivi 97/33 põhjendustes 2 ja 8 oli märgitud:

„(2) selleks et tagada läbivteenuste koostalitlusvõime ühenduse kasutajate jaoks, olenemata nende kasutatavast tehnoloogiast, on vaja üldist raamistikku üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste vastastikuseks sidumiseks; arvestades, et õiglased, proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad vastastikuse sidumise ja koostalitlusvõime tingimused on peamised tegurid avatud ja konkurentsivõimeliste turgude arengu toetamiseks;

[…]

(8) universaalteenuse osutamise kohustus aitab kaasa ühenduse majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse ning territoriaalse võrdsuse eesmärgi saavutamisele; ühes liikmesriigis võivad olla universaalteenuse osutamise kohustused mitmel organisatsioonil; liikmesriigid peaksid innustama selliste uute tehnoloogiate kiiret ja võimalikult laialdast kasutuselevõttu, nagu integraalteenuste digitaalvõrk (ISDN); ISDN ei ole ühenduses oma praeguses arenguetapis kättesaadav kõigile kasutajatele ning sellele ei kohaldata käesoleva universaalteenuste direktiivi sätteid; otstarbekas võib olla aegsasti analüüsida, kas ISDN peaks olema osa universaalteenusest; universaalteenuse netokulu arvutamisel tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta kulusid ja tulusid ning majanduslikke välismõjusid ja universaalteenuse osutamisega kaasnevaid immateriaalseid hüvesid, kuid see ei tohiks takistada käimasolevat tariifide tasakaalustamist; universaalteenuse osutamise kohustuste kulude arvutamisel tuleks kasutada läbipaistvaid menetlusi; universaalteenuse osutamise kohustuste jagamisega seotud rahaline koorem tuleb eristada vastastikuse sidumise tasudest; kui universaalteenuse osutamise kohustus koormab organisatsiooni ebaõiglaselt, on asjakohane lubada liikmesriikidel luua mehhanism üldkasutatava tavatelefonivõrgu või -teenuse universaalse osutamise kohustuse netokulu jagamiseks teiste üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja/või üldkasutatavaid kõnesideteenuseid käitavate organisatsioonidega; seejuures tuleb järgida ühenduse õiguse põhimõtteid, eelkõige diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid, ja see ei tohi piirata [EÜ] artikli [95] kohaldamist.“

4 Direktiivi artiklis 1 oli sätestatud:

„Käesoleva direktiiviga luuakse reguleeriv raamistik, mis tagab ühenduses telekommunikatsioonivõrkude vastastikuse sidumise, eelkõige teenuste koostalitlusvõime ja universaalteenuse osutamise avatud ja konkurentsile rajatud keskkonnas.

Direktiivi eesmärk on ühtlustada tingimused, mis tagavad üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste avatud ja tõhusa vastastikuse sidumise ning avatud ja tõhusa juurdepääsu nendele võrkudele ja teenustele.“

5 Direktiivi artikli 2 lõike 1 punktis g oli sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

g) *universaalteenus* – teatud kvaliteediga teenuste miinimumkogum, mis on kättesaadav kõigile kasutajatele olenemata nende geograafilisest piirkonnast ja konkreetset riiki iseloomustavate tingimuste seisukohast vastuvõetava hinnaga.“

6 Sama direktiivi artiklis 5 oli sätestatud:

„1. Kui liikmesriik on vastavalt käesoleva artikli sätetele kindlaks teinud, et universaalteenuse osutamise kohustus koormab organisatsiooni ebaõiglaselt, loob ta mehhanismi universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu jagamiseks teiste üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja üldkasutatavaid kõnesideteenuseid käitavate organisatsioonidega. Liikmesriigid võtavad tehtavate maksete kindlaksmääramisel nõuetekohaselt arvesse läbipaistvuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Sel viisil võib rahastada ainult I lisa 1. osas loetletud üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja üldkasutatavaid telekommunikatsiooniteenuseid.

2. Universaalteenuse osutamise kohustuste kulude katmiseks tehtavad maksed võivad põhineda konkreetselt selleks loodud mehhanismil, mida haldab makse saajatest sõltumatu asutus, ja/või need võivad olla vastastikuse sidumise tasule lisatavad lisatasud.

3. Universaalteenuse osutamisega kaasneva võimaliku koorma kindlaksmääramiseks arvutavad universaalteenuse osutamise kohustusega organisatsioonid riigi reguleeriva asutuse taotlusel kõnealuste kohustuste netokulu vastavalt III lisale. Universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu arvestust kontrollib riigi reguleeriv asutus või muu pädev asutus, kes on telekommunikatsiooniorganisatsioonist sõltumatu ja kelle on riigi reguleeriv asutus heaks kiitnud. Kuluarvestuse tulemused ja kontrollimise järeldused on avalikkusele kättesaadavad vastavalt artikli 14 lõikele 2.

4. Riigi reguleeriv asutus võib lõikes 3 nimetatud netokulu arvestuse põhjal ja universaalteenust osutava organisatsiooni võimalikku turueelist arvesse võttes otsustada luua universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise mehhanismi.

[…]“.

7 Direktiivi 97/33 I lisa „Olulised üldkasutatavad telekommunikatsioonivõrgud ja üldkasutatavad telekommunikatsiooniteenused“ 1. osa käsitles üksnes üldkasutatavaid tavatelefonivõrke ja -teenuseid.

8 Selle direktiivi III lisa sisaldas kõneside universaalteenuse osutamise kohustuste kulu arvutamise eeskirju, millele on viidatud nimetatud direktiivi artikli 5 lõikes 3.

9 Direktiiv 97/33 tunnistati alates 25. juulist 2003 kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiviga 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) (EÜT 2002, L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 13/29, lk 349). Põhikohtuasjade asjaolude asetleidmise kuupäeva arvestades on direktiiv 97/33 siiski osale neist asjaoludest ajaliselt kohaldatav.

Direktiiv 2002/22

10 Direktiivi 2002/22 põhjendustes 4, 18, 21 ja 23 oli märgitud:

„(4) Universaalteenuse tagamine (see tähendab määratletud miinimumteenuste osutamine kõigile lõppkasutajatele vastuvõetava hinnaga) võib eeldada mõningate teenuste osutamist mõningatele lõppkasutajatele hinnaga, mis erineb tavapärastele turutingimustele vastavast hinnast. Kompensatsiooni maksmine ettevõtjatele, kes on määratud osutama sellistes oludes kõnealuseid teenuseid, ei pruugi siiski põhjustada konkurentsi moonutamist, kui neile kompenseeritakse konkreetne netokulu ja kui netokuluga kaasnev koormus kaetakse konkurentsi seisukohast neutraalsel viisil.

[…]

(18) Vajaduse korral peaksid liikmesriigid looma mehhanismid universaalteenuse osutamise kohustuste netokulude rahastamiseks juhul, kui on tõendatud, et teenust on võimalik osutada ainult kahjumiga või netomaksumusega, mis ei mahu tavaliste kaubandusstandardite raamidesse. Oluline on tagada, et universaalteenuse osutamise kohustuste netokulud on arvestatud nõuetekohaselt ning et võimalik rahastamine mõjutab turgu ja ettevõtjaid võimalikult vähe ning on kooskõlas [EÜ] artiklitega 87 ja 88.

[…]

(21) Kui universaalteenuse osutamise kohustusega kaasneb ettevõtjale ebaõiglane koormus, on otstarbekas lubada liikmesriikidel luua mehhanisme netokulude tulemuslikuks katmiseks. Üks võimalus universaalteenuse osutamise kohustuste netokulude katmiseks on selleks riiklike vahendite kasutamine. Lisaks sellele võib osutuda otstarbekaks kindlakstehtud netokulude katmiseks nõuda kõigilt kasutajatelt läbipaistval viisil sisse ettevõtjatele kehtestatavad lõivud. Liikmesriigid peaksid suutma rahastada universaalteenuse eri elementide netokulud eri mehhanismide abil ja/või rahastada mõnede või kõigi elementide netokulud kahest mehhanismist ühe või nende mõlema abil. Kui kulud kaetakse ettevõtjatele kehtestatavate lõivude abil, peaksid liikmesriigid tagama, et lõivude jaotamine nende vahel toetub objektiivsetele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele ja on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. See põhimõte ei takista liikmesriikidel vabastada lõivust uusi turuletulijaid, kes ei ole saavutanud märkimisväärset turuasendit. Kõigi rahastamismehhanismide puhul tuleks tagada, et turul tegutsevad ettevõtjad osalevad ainult universaalteenuse osutamise kohustuste rahastamises ega toeta toiminguid, mis ei ole otseselt seotud universaalteenuse osutamise kohustustega. Kulude katmise mehhanismid peaksid alati olema kooskõlas ühenduse õigusega ja eriti jagamismehhanismide puhul ka mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse

põhimõtetega. Kõik rahastamismehhanismid peaksid tagama, et ühe liikmesriigi kasutajad ei aita katta teise liikmesriigi universaalteenuse osutamise kulusid, näiteks juhul, kui helistatakse ühest liikmesriigist teise.

[…]

(23) Universaalteenuse osutamise kohustuste kulud võib jagada kõigi ettevõtjate või kindlaksmääratud klassi kuuluvate ettevõtjate vahel. Liikmesriigid peaksid tagama, et jagamismehhanismi puhul järgitakse läbipaistvuse, minimaalse turumoonutuse, mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Minimaalne turumoonutus tähendab seda, et maksud tuleb sisse nõuda nii, et lõppkasutajate kanda jääv rahaline koorem on võimalikult väike, kasutades selleks näiteks maksude võimalikult ulatuslikku jaotamist.“

11 Direktiivi artikli 1 lõikes 1 oli sätestatud:

„[K]äesolev direktiiv [käsitleb] elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkumist lõppkasutajatele. Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada tulemusliku konkurentsi ja valikuvabaduse abil kogu ühenduses hea kvaliteediga üldkasutatavate teenuste kättesaadavus ning käsitleda asjaolusid, mille puhul turg ei rahulda tulemuslikult lõppkasutajate vajadusi.“

12 Direktiivi artikli 3 lõikes 2 oli sätestatud:

„Liikmesriigid otsustavad, milline on kõige tulemuslikum ja otstarbekam viis, et tagada universaalteenuse rakendamine, pidades kinni objektiivsuse, läbipaistvuse, mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtetest. Nad püüavad võimalikult vähendada turumoonutusi, eelkõige teenuste osutamise hindadega või muudel tingimustel, mis ei vasta tavalistele kaubandustingimustele, kaitstes samas avalikke huve.“

13 Sama direktiivi artikli 8 lõikes 1 oli sätestatud:

„Liikmesriigid võivad määrata ühe või mitu ettevõtjat, kes peavad tagama […] universaalteenuse osutamise […]“.

14 Direktiivi 2002/22 artikkel 12 oli sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui riigi reguleerivad asutused leiavad, et universaalteenuse osutamine artiklite 3–10 kohaselt võib universaalteenust osutama määratud ettevõtjale olla ebaõiglane koorem, arvutavad nad välja universaalteenuse osutamise netokulud.

[…]“.

15 Direktiivi artiklis 13 oli sätestatud:

„1. Kui riigi reguleeriv asutus leiab artiklis 12 nimetatud netokulude arvestamise põhjal, et ettevõtja kanda on ebaõiglane koorem, otsustab liikmesriik määratud ettevõtja taotluse korral järgmist:

a) võtta kasutusele mehhanism kindlaksmääratud netokulude kompenseerimiseks kõnealusele ettevõtjale läbipaistvatel tingimustel ja riigi vahenditest ja/või

b) jagada universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate vahel.

2. Kui netokulu jagatakse lõike 1 punkti b alusel, kehtestab liikmesriik jagamismehhanismi, mida haldab riigi reguleeriv asutus või makse saajatest sõltumatu asutus riigi reguleeriva asutuse järelevalve all. Rahastada võib ainult artiklites 3–10 sätestatud kohustuste netokulu, mis on kindlaks määratud kooskõlas artikliga 12.

3. Jagamismehhanism järgib läbipaistvuse, minimaalse turumoonutuse, mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtteid kooskõlas IV lisa B osaga. Liikmesriigid võivad otsustada mitte nõuda selliste ettevõtjate rahalist panust, kelle siseriiklik käive on sätestatud piirist väiksem.

[…]“.

16 Nimetatud direktiivi IV lisa sisaldas universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu arvestamise ja kulude katmise või jagamise mehhanismi loomist sama direktiivi artiklite 12 ja 13 kohaselt.

17 Direktiiv 2002/22 tunnistati alates 21. detsembrist 2020 kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiviga (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik (ELT 2018, L 321, lk 36). Võttes aga arvesse põhikohtuasjade asjaolude asetleidmise aega, on neist ühele osale ajaliselt kohaldatav direktiiv 2002/22.

Itaalia õigus

18 Vabariigi Presidendi 19. septembri 1997. aasta dekreedi nr 318, millega kehtestatakse määrus ühenduse direktiivide kohaldamise kohta telekommunikatsioonisektoris (decreto del presidente della Repubblica n. 318 – Regolamento per l’attuazione di direttive comunitarie nel settore delle telecomunicazioni; *GURI* nr 221 regulaarne lisa, 22.9.1997) artiklis 3 oli sätestatud:

„[…]

6. Juhuks kui käesoleva artikli sätete alusel universaalteenuse osutamise kohustusega kaasneb universaalteenust osutavale ettevõtjale või ettevõtjatele ebaõiglane koorem, on ette nähtud mehhanism selliste kohustuste netokulu jagamiseks nende ettevõtjate ja muude ettevõtjate vahel, kes käitavad üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke, osutavad üldkasutatavaid kõnesideteenuseid ning mobiil- ja personaalsideteenuseid. Seda mehhanismi ei kohaldata, kui:

a) universaalteenuse osutamise kohustuste täitmisega ei kaasne netokulu;

b) universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu ei kujuta endast ebaõiglast koormat;

c) jagatava netokulu summa ei õigusta universaalteenuse osutamise kohustuste osutamise kulude jagamise ja rahastamise meetodi haldamise halduskulusid.

[…]

11. [AGCOM] teeb lõikes 7 ette nähtud netokulu arvestuse ja lõikes 10 ette nähtud aruande põhjal kindlaks, kas universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu jagamise mehhanism on põhjendatud, võttes arvesse ka universaalteenust osutava üksuse võimalikku turueelist. Sellisel

juhul jagatakse koorem objektiivsete, mittediskrimineerivate ja proportsionaalsete kriteeriumide alusel […]“.

19 1. augusti 2003. aasta seadusandliku dekreedi nr 259, millega kehtestatakse elektroonilise side seadustik (decreto legislativo n. 259 – Codice delle comunicazioni elettroniche; *GURI* nr 214 regulaarne lisa, 15.9.2003) artikli 62 lõikes 1 on sätestatud:

„Kui [AGCOM] leiab, et käesoleva seadustiku artiklites 53–60 ette nähtud universaalteenuse osutamine võib seda teenust osutama määratud ettevõtjatele panna ebaõiglase koorma, arvestab ta välja selle teenuse netokulu. Selleks võib [AGCOM]:

a) arvutada lisas nr 11 sätestatud korra alusel välja universaalteenuse osutamise kohustuse iga komponendi netokulu, võttes arvesse universaalteenust osutava ettevõtte võimaliku turueelist […]

[…]“.

20 Seadusandliku dekreedi artikkel 63 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui [AGCOM] leiab artikli 62 kohase netokulu arvestuse põhjal, et asjaomasel ettevõtjal on ebaõiglane koorem, jaotab ta selle ettevõtja taotlusel […] netokulu elektroonilise side võrkude ja -teenuste pakkujate vahel, kasutades ministeeriumi juurde loodud universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu rahastamise fondi.

[…]

3. Kulude jagamise süsteem peab põhinema läbipaistvuse, minimaalse turumoonutuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtetel vastavalt lisa nr 11 artikli 2 lõigetele 5, 6 ja 7. […]

[…]“.

21 Seadusandliku dekreedi lisa nr 11 artiklis 3 on sätestatud:

„[…]

2. Diskrimineerimiskeelu, läbipaistvuse ja proportsionaalsuse põhimõtetel põhinevat kulude jagamise mehhanismi rahastavad üldkasutatavaid sidevõrke käitavad ettevõtjad, kes pakuvad üldkasutatavaid telefoniteenuseid – proportsionaalselt üldkasutatavate sidevõrkude kasutamisega –, või ettevõtjad, kes osutavad riigisiseselt mobiil- ja personaalsideteenuseid.

[…]

6. Lõikes 2 sätestatud mehhanismi ei kohaldata, kui:

a) universaalteenuse osutamise kohustuste täitmisega ei kaasne netokulu;

b) universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu ei kujuta endast ebaõiglast koormat;

c) jagatava netokulu summa ei õigusta universaalteenuse osutamise kohustuste osutamise kulude jaotamise ja rahastamise meetodi haldamise halduskulusid.“

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimus

22 Itaalia riiklik reguleeriv asutus AGCOM (edaspidi „reguleeriv asutus“) algatas 2020. aasta juulis otsusega 263/20/CIR avaliku arutelu, et vaadata uuesti läbi küsimus, kas universaalteenuse netokulu, mida Telecom Italia oli kohustatud maksma ajavahemikul 1999–2009, oli ebaõiglane.

23 AGCOM lõpetas selle menetluse otsusega 18/21/CIR, leides muu hulgas, et ajavahemikul 2002–2009 kandis Telecom Italia universaalteenuse osutamisel ebaõiglast netokulu, mistõttu oli põhikohtuasjades käsitletavates Itaalia õigusnormides ette nähtud jagamismehhanism kohaldatav, ning et seetõttu oli nende õigusnormidega hõlmatud operaatoritel, sealhulgas mobiilsideoperaatoritel, kohustus selle kulu katmises osaleda.

24 Selles otsuses täpsustas AGCOM sisuliselt, et ta hindas uuesti Telecom Italia poolt käesoleva kohtuotsuse punktis 22 viidatud ajavahemikul, 2001. aasta välja arvatud, osutatud universaalteenuse netokulude ebaõiglast laadi ning erinevalt oma varasematest otsustest selles küsimuses ei viidanud ta küsimuses, kas mobiilsideoperaatoreid tuleb kohustada rahastamises osalema, tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse määra kriteeriumile.

25 AGCOM rõhutas, et kuigi tehtud turuanalüüsidest nähtus, et need kahte liiki teenused ei ole üksteisega täielikult asendatavad ja seega ei ole tegemist ühtse turuga, avaldavad mobiilsideteenused tavatelefoniteenustele siiski „üha suurenevat konkurentsisurvet“. AGCOM tõdes, et see konkurentsisurve seisneb tavatelefonioperaatorite turumahu ja tulu vähenemises, eelkõige kui kliendid otsustavad kasutada ainult oma mobiiltelefoni või kasutada oma mobiiltelefoni ja säilitada püsivõrguteenus, kuid kasutada mobiiltelefoniteenust ka kodus. AGCOMi sõnul võimaldab see turu arengust tulenev konkurentsisurve kindlaks teha, mil määral oli Telecom Italia koorem ebaõiglane.

26 AGCOM kontrollis seejärel Telecom Italiale pandud universaalteenuse kohustuse netokulu ebaõiglast laadi, analüüsides konkurentsikeskkonda, hinnates selle maksumust ning uurides selle kulu majanduslikku ja rahalist mõju.

27 Konkurentsikeskkonna analüüsimisel leidis AGCOM, tuginedes Elektroonilise Side Euroopa Reguleerivate Asutuste Ameti (BEREC) 24. veebruari 2017. aasta dokumendile „BEREC update survey on the implementation and application of the universal service provisions – a synthesis of the results“, et turu konkurentsitaset tuleb hinnata selliste näitajate alusel nagu esmaturu osad mahtudes ja tuludes; telefonikõnede turu maht ja turuosad; püsi- ja mobiilivõrgus kõne alustamise ja lõpetamise teenuste vastastikuse siduvuse tase; teenuste kasutamine mobiilivõrgus; operaatorite eelised, mis tulenevad universaalteenusega seotud kohustustest, ning operaatorite finantsseisund.

28 Mobiilsideoperaator Vodafone Italia, kes oli juba Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazios (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia) vaidlustanud otsuse 263/20/CIR, millega AGCOM algatas avaliku arutelu, laiendas selles kohtus kaebust ka otsuse 18/21/CIR peale. Vodafone Italia algatatud kohtumenetluses osalesid ka AGCOM, Telecom Italia, Fastweb ja Wind Tre.

29 Telecom Italia esitas samuti Tribunale Amministrativo Regionale per il Laziole (Lazio maakonna halduskohus) kaebuse otsuse 18/21/CIR peale, väites sisuliselt, et AGCOM eksis, kui ta otsustas jätta aastate 1999 ja 2000 universaalteenuse netokulu täies ulatuses Telecom Italia kanda. Vodafone Italia osales selles kohtus Telecom Italia algatatud menetluses ja esitas vastukaebuse. Viimati nimetatud kohtumenetluses osalesid ka AGCOM, Telecom Italia, Fastweb ja Wind Tre SpA.

30 Ka Fastweb vaidlustas selle otsuse Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazios (Lazio maakonna halduskohus).

31 See kohus rahuldas kohtuotsusega nr 1963/2022 osaliselt Vodafone Italia poolt selle otsuse peale esitatud kaebuse ja põhjendas selle otsuse tühistamist muu hulgas sellega, et universaalteenuse netokulu ebaõiglase laadi uuesti läbivaatamisel rikuti põhjendamis- ja uurimiskohustust.

32 Nimetatud kohus rahuldas kohtuotsusega nr 2047/2022 Fastwebi kaebuse sama otsuse peale samadel põhjustel, mis on esitatud kohtuotsuses nr 1963/2022.

33 Sama kohus tunnistas kohtuotsusega nr 2218/2022 Telecom Italia kaebuse otsuse 18/21/CIR peale vastuvõetamatuks ja rahuldas Vodafone Italia vastukaebuse samadel põhjendustel, mis on esitatud kohtuotsuses nr 1963/2022.

34 Nii Telecom Italia kui ka AGCOM esitasid kohtuotsuse nr 1963/2022 peale apellatsioonkaebused Consiglio di Statole (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus. Vodafone Italia, Wind Tre ja Fastweb osalesid mõlema apellatsioonkaebuse menetluses. Vodafone Italia esitas vastuapellatsioonkaebuse ka selle kohtuotsuse osade peale, millega Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus) jättis osa tema väidetest rahuldamata. Fastweb esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule samuti vastuapellatsioonkaebuse selle kohtuotsuse peale.

35 Lisaks esitasid Telecom Italia ja AGCOM kumbki apellatsioonkaebuse kohtuotsuse nr 2218/2022 peale. Wind Tre, Fastweb ja Vodafone Italia osalesid mõlema apellatsioonkaebuse menetluses ka Consiglio di Statos (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu). Viimati nimetatud äriühing esitas ka selle kohtuotsuse peale vastuapellatsioonkaebuse.

36 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu, kes liitis need neli apellatsioonkaebust, arvates peab esmajärjekorras vaatama läbi Vodafone Italia vastuapellatsioonkaebused, milles viimati nimetatu sisuliselt vaidlustab AGCOMi pädevuse panna mobiilsideoperaatoritele kohustus osaleda Telecom Italia osutatud universaalteenuse netokulu katmises.

37 Vodafone Italia toob oma vastuapellatsioonkaebuste põhjenduseks sisuliselt eelkõige esile, et komisjoni 27. novembri 1996. aasta teatisest telekommunikatsiooni valdkonna universaalteenuse kuluarvestuse ja rahastamise riigisiseste kavade hindamiskriteeriumide kohta ning suunistest liikmesriikidele selliste kavade toimimiseks (KOM(96) 608 (lõplik); edaspidi „27. novembri 1996. aasta teatis“) tuleneb, et mobiilsideoperaatorid osalevad universaalteenuse netokulude rahastamise mehhanismis tingimusel, et tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste vahel on konkurentsisuhe, mis tähendab omavahelise asendatavuse suhet. Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus), Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) ja Corte di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) on mitmes otsuses kaebuste kohta AGCOMi varasemate, kulude jagamist käsitlevate otsuste peale asunud seisukohale, et aastatel 1999, 2000, 2002 ja 2003 sellist suhet ei esinenud.

Otsuses 18/21/CIR kohaldas AGCOM seda tingimust selgitamaks välja, kas nimetatud kulukoormus on ebaõiglane. AGCOM oli pealegi nendes varasemates otsustes välistanud sellise suhte olemasolu aastatel 2004–2007 ja 2009.

38 AGCOM ja Telecom Italia väidavad, et ei liidu ega Itaalia õigus ei sea mobiilsideoperaatorite osalemist universaalteenuse netokulu rahastamise mehhanismis sõltuvusse sellest tingimusest. Neil operaatoritel on sarnaselt tavatelefonioperaatoritega õigus osutada elektroonilisi sideteenuseid ja seega on nad kohustatud selles mehhanismis osalema. 27. novembri 1996. aasta teatis piirdus sellega, et lubab liikmesriikidel valida, kas arvata mobiilsideoperaatorid nende ettevõtjate hulka, kes on kohustatud seda kulu rahastama, või mitte. Itaalia Vabariik on sarnaselt paljude teiste liikmesriikidega otsustanud nad sinna hulka arvata. Veel olgu märgitud, et teised äriühingud, kes kuuluvad Vodafonega samasse kontserni, osalevad nende kulude kandmises liikmesriikides, kus nad on asutatud.

39 Lisaks väidavad AGCOM ja Telecom Italia, et mobiilsideteenuse leviku ja sellele vastava vastastikuse sõltuvuse analüüs on vaid üks kuuest kriteeriumist, mida AGCOM kohaldas universaalteenuse osutamise koorma ebaõiglase laadi tõendamisel, ning järelikult, isegi kui otsustatakse, et see vastastikune sõltuvus ei ole nõuetekohaselt tõendatud, tuleb AGCOMi põhjendusi selle ebaõiglase laadi hindamisel uurida tema kohaldatud viie ülejäänud kriteeriumi alusel. AGCOM ja Telecom Italia palusid Consiglio di Statol (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, kui viimane kavatseb nende seisukohtadest kõrvale kalduda.

40 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Itaalias osutab universaalteenust telefoniteenuse sektoris Telecom Italia, kellele varem kuulus võrgumonopol. Juhul kui selle teenuse osutamisega kaasneb netokulu, st kui selle teenuse osutaja kantavad kulud on suuremad kui sellest teenusest saadav kasu, peab AGCOM kindlaks tegema, kas need kulud kujutavad endast teenuseosutaja jaoks ebaõiglast koormat, ning vajaduse korral jagama need kulud asjaomase sektori ettevõtjate vahel.

41 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) rahuldas 7. juuli 2015. aasta kohtuotsusega kaebused, mis olid esitatud AGCOMi otsuste peale, mille alusel korrati menetlusi aastatel 1999, 2000, 2002 ja 2003 universaalteenuse netokulu jagamise mehhanismi kohaldamise kohta, nimelt otsuste 106/11/CIR, 107/11/CIR, 108/11/CIR ja 109/11/CIR peale, milles ta otsustas, et täidetud ei ole tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse tingimus, millest sõltub selliste mobiilsideoperaatorite nagu Vodafone osalemine universaalteenuse netokulu rahastamise mehhanismis.

42 Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) leidis 8. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses samade aastate kohta kokkuvõtlikult, et see tingimus oli „ebaõiglane“.

43 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et Itaalia õigusnormid ei sea mobiilsideoperaatorite osalemist universaalteenuse netokulu rahastamises sõnaselgelt sõltuvusse nimetatud tingimusest.

44 Siiski tuleneb eelkõige Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtupraktikast, et küsimus tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelisest asendatavusest on vajalik kriteerium tuvastamaks, kas universaalteenuse osutamise koorem on määratud teenuseosutaja jaoks ebaõiglane.

45 Otsuses 18/21/CIR viitas AGCOM sõnaselgelt sellele kohtupraktikale, täpsustades siiski, et ta ei kasuta enam seda asendatavuse kriteeriumi mobiilsideoperaatorite kohustamisel osalema universaalteenuse netokulude rahastamises. Samas kattub selles otsuses AGCOMi tehtud analüüs mobiilsideteenuste konkurentsisurve kohta tavatelefoniteenustele suures osas nende teenuste omavahelise asendatavuse analüüsiga.

46 Liidu õigus, mis on põhikohtuasjades kõne all olevate Itaalia õigusnormidega üle võetud, ei võimalda anda vastust põhikohtuasjades tõstatatud küsimusele.

47 Nendel asjaoludel otsustas Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [97/33] ja eelkõige selle artiklit 5 ning direktiivi [2002/22] ja eelkõige selle artiklit 13, mida kohaldatakse *ratione temporis*, ning läbipaistvuse, minimaalse turumoonutuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et:

a) riigisisestes õigusnormides võib mobiilioperaatoritele seaduse alusel laiendada kohustusi aidata rahastada universaalteenuse enda osutamisest tulenevat ebaõiglast koormat, ilma et sellise võimaluse eeltingimuseks oleks riigi reguleeriva asutuse läbiviidav kontroll selle üle, kas konkurentsiõiguse kohaselt on kohustatud operaatorite ja kõnealust teenust osutama määratud operaatorite vahel samal asjaomasel turul olemas konkurentsisuhe või omavahelise asendatavuse suhe;

b) kas riigi reguleerivad asutused võivad kohustuse ebaõigluse tuvastamiseks kasutada lisaks püsi- ja mobiilvõrgu teenuste omavahelise asendatavuse kriteeriumile või selle asemel täiendavaid kriteeriume – ning kui jah, siis milliseid –, et põhjendada mobiilioperaatoritele kehtestatud rahastamiskohustust?“

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

48 Vodafone Italia, Wind Tre ja Fastweb väidavad, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu.

49 Vodafone Italia on seisukohal, et liikmesriigi kohus võib esitada eelotsusetaotluse üksnes juhul, kui see on tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks tingimata vajalik. Eelotsusetaotlusest nähtub tema väitel aga, et põhikohtuasjad saab lahendada eelotsusetaotlust esitamata, kuna 27. novembri 1996. aasta teatisest tuleneb, et mobiilsideoperaatoritele ei ole vaja kehtestada kohustust osaleda universaalteenuse netokulu rahastamises; kuna Itaalia halduskohtud on eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimuses teinud mitu otsust, mis on omandanud *res judicata* jõu, mistõttu ei saa viimati nimetatud kohus teha teistsugust otsust; kuna otsus 18/21/CIR on vastuolus AGCOMi varasemate otsustega, millest nähtub, et Itaalias ei olnud selles esimesena nimetatud otsuses käsitletud ajavahemikel konkurentsisuhet tavatelefoniteenuste ja mobiiltelefoniteenuste vahel, ja kuna AGCOMil ei olnud enam õigust nõuda mobiilsideoperaatoritelt selles rahastamises osalemist, sest aeg, mis oli möödunud sellest, kui seda õigust oleks võinud kasutada, oli andnud alust õiguspäraseks ootuseks, et seda õigust enam ei kasutata.

50 Lisaks väidab Vodafone Italia, et eelotsuse küsimuse punkt b on vastuvõetamatu ka seetõttu, et sellel ei ole mingit seost põhikohtuasjadega, mis puudutavad üksnes mobiilsideoperaatoritele pandud kohustuse osaleda universaalteenuse netokulu rahastamise mehhanismis õiguspärasust,

ning et igal juhul on Euroopa Kohus sellele küsimusele juba vastanud 6. oktoobri 2010. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Belgia (C-222/08, EU:C:2010:583) ja 10. novembri 2022. aasta kohtuotsuses Eircom (C-494/21, EU:C:2022:867).

51 Wind Tre väidab, et eelotsusetaotlus tuleb tunnistada vastuvõetamatuks, kuna see ei sisalda põhikohtuasjade faktiliste asjaolude täielikku kirjeldust, muu hulgas selle kohustusega seotud kohtuasjade kohta, mis leidsid aset enne otsuse 18/21/CIR vastuvõtmist, ega sisalda ülevaadet põhjustest, miks eelotsusetaotluse esitanud kohus selle küsimuse esitas, sest see kohus on piirdunud viitamisega mõne tema menetluses osaleva poole argumentidele.

52 Fastwebi sõnul on eelotsuse küsimus vastuvõetamatu, kuna vastus sellele tuleneb Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtuotsusest nr 3388/2015, mis tehti enne otsust 18/21/CIR tehtud AGCOMi otsuste peale esitatud tühistamiskaebuste raames, mis on omandanud *res judicata* jõu. Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) leidis selles kohtuotsuses, et universaalteenusega seotud koorma jagamiseks ei ole vaja, et mobiiltelefoniteenused ja tavatelefoniteenused oleksid omavahel asendatavad, ning jättis AGCOMile õiguse kasutada selles hindamises muud kriteeriumi. Liidu õigus ei nõua aga, et liikmesriigi kohus vaataks uuesti läbi sellise otsuse nagu nimetatud kohtuotsus, et võtta arvesse Euroopa Kohtu otsust, mis on tehtud pärast kõnealust esimest otsust.

53 Sellega seoses tuleb märkida, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on üksnes asja menetlev ja selles tehtava kohtulahendi eest vastutav liikmesriigi kohus kohtuasja eripära arvesse võttes pädev hindama nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse tegemiseks kui ka nende küsimuste asjakohasust, mis ta Euroopa Kohtule esitab ja mille asjasse puutuvust eeldatakse. Seega, kui küsimus on esitatud liidu õigusnormi tõlgendamise või kehtivuse kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama, välja arvatud juhul, kui ilmneb, et taotletud tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada faktilised või õiguslikud asjaolud, mis on vajalikud esitatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks (14. detsembri 2023. aasta kohtuotsus Sparkasse Südpfalz, C-206/22, EU:C:2023:984, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 Sellega seoses olgu märgitud, et Vodafone Italia vastuvõetamatuse argumentidest, mis puudutavad väidetavat vastuolu otsuse 18/21/CIR ja AGCOMi varasemate otsuste vahel, ei selgu, et viimati nimetatul ei ole enam õigust panna mobiilsideoperaatoritele kohustust osaleda universaalteenuse netokulu rahastamises, et eelotsuse küsimuse punkti b ja põhikohtuasjade vahel puudub seos, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotletud liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost nende vaidluste faktiliste asjaolude või esemega või et probleem on hüpoteetiline.

55 Mis puudutab Vodafone Italia viidatud 6. oktoobri 2010. aasta kohtuotsust komisjon *vs.* Belgia (C-222/08, EU:C:2010:583) ja 10. novembri 2022. aasta kohtuotsust Eircom (C-494/21, EU:C:2022:867), siis tuleb meelde tuletada, et isegi kui eeldada, et nendest kohtuotsustest saab tuletada põhikohtuasjade vaidluse lahenduse, ei too selline asjaolu kaasa eelotsusetaotluse vastuvõetamatust, vaid võib äärmisel juhul vabastada eelotsusetaotluse esitanud kohtu ELTL artikli 267 kolmandast lõigust tulenevast kohustusest pöörduda Euroopa Kohtu poole (vt selle kohta 7. veebruari 2023. aasta kohtuotsus Confédération paysanne jt (*in vitro* juhuslik mutagenees), C-688/21, EU:C:2023:75, punkt 35).

56 Mis puudutab Vodafone Italia vastuvõetamatuse argumenti 27. novembri 1996. aasta teatise kohta, siis tuleb märkida, et see puudutab esitatud eelotsuse küsimuse sisu, mitte selle vastuvõetavust, mistõttu tuleb seda kontrollida selle küsimuse sisulise analüüsi raames (vt analoogia alusel 18. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Lietuvos notarų rūmai jt, C-128/21, EU:C:2024:49, punkt 43 ning seal viidatud kohtupraktika).

57 Mis puudutab Wind Tre argumente vastuvõetamatuse kohta, siis tuleb tõdeda, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on põhjendanud – kuigi lühidalt –, miks ta oma eelotsuse küsimuse esitas. Lisaks olgu märgitud, et eelotsusetaotlus sisaldab ülevaadet põhikohtuasjade faktilistest asjaoludest, sealhulgas enne otsuse 18/21/CIR vastuvõtmist tehtud AGCOMi otsuseid puudutavate kohtuvaidluste peamisi asjaolusid. Nende kohtuvaidluse üksikasjalikum kirjeldus ei ole vaidluste eseme mõistmiseks tingimata vajalik.

58 Mis puudutab Vodafone Italia ja Fastwebi vastuvõetamatuse argumente, mis põhinevad Consiglio di Stato (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) või teiste Itaalia kohtute poolt nende vaidluste raames tehtud otsuste *res judicata* jõul, siis tuleb silmas pidada, et põhikohtuasjad puudutavad otsuse 18/21/CIR õiguspärasust ja mitte AGCOMi nende varasemate otsuste õiguspärasust, mis on samade kohtuvaidluste ese. Vodafone Italia ja Fastweb ei ole selgitanud, kuidas peaksid need kohtud nende kohtuvaidluste raames neid kohtuotsuseid muutma. Seega näib, et need kohtud võivad pärast seda, kui Euroopa Kohus teeb käesolevas kohtuasjas otsuse, üksnes olla kohustatud oma praktika üle vaatama, seadmata kahtluse alla oma varasemate otsuste *res judicata* jõudu. Igal juhul sõltub see, millised meetmed peab eelotsusetaotluse esitanud kohus selle kohtuotsuse põhjal võtma, selles kohtuotsuses sisalduva vastuse sisust ning Vodafone Italia ja Fastwebi argumendid ei saa ilma, et need mõjutaksid seda vastust, avaldada mõju eelotsusetaotluse vastuvõetavusele.

59 Eeltoodut arvestades tuleb eelotsusetaotlus tunnistada vastuvõetavaks.

Eelotsuse küsimuse analüüs

Küsimuse punkt b

60 Küsimuse punktiga b, mida tuleb analüüsida esimesena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 97/33 artiklit 5 ja direktiivi 2002/22 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et reguleeriv asutus võib universaalteenuse osutamise koorma ebaõiglase laadi hindamisel võtta arvesse tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse määra. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib samuti, milliseid muid kriteeriume võib reguleeriv asutus vajaduse korral selle hindamise raames kohaldada kumulatiivselt või alternatiivselt.

61 Tuleb märkida, et direktiivi 97/33 artikli 5 lõigetes 1 ja 3 on sätestatud, et kui liikmesriik teeb universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu arvestuse põhjal kindlaks, et need kohustused panevad asjaomasele organisatsioonile ebaõiglase koorma, loob ta mehhanismi selle kulu jagamiseks teiste üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja üldkasutatavaid kõnesideteenuseid käitavate organisatsioonidega. Artikli 5 lõikes 4 on sätestatud, et reguleeriv asutus võib selle arvestuse põhjal ja universaalteenust osutava organisatsiooni võimalikku turueelist arvesse võttes otsustada sellise mehhanismi luua.

62 Samamoodi on direktiivi 2002/22 artikli 12 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud, et kui reguleeriv asutus leiab, et universaalteenuse osutamine võib universaalteenust osutama määratud ettevõtjale olla ebaõiglane koorem, peab ta välja arvutama universaalteenuse osutamise netokulu. Kui reguleeriv asutus leiab selle kuluarvestuse põhjal, et ühe või mitme universaalteenust osutama määratud ettevõtja kanda on ebaõiglane koorem, ja kui see ettevõtja või need ettevõtjad seda taotlevad, kohustab direktiivi 2002/22 artikli 13 lõige 1 liikmesriike võtma selleks vajalikke meetmeid, nimelt võtma kasutusele mehhanismi kulude kompenseerimiseks riigi vahenditest ja/või mehhanismi selle kulu jagamiseks elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate vahel. Eelotsusetaotlusest nähtub, et silmas pidades direktiivi 2002/22 kohaldamise aega, otsustas Itaalia Vabariik siiski kehtestada selle direktiivi artikli 13 lõike 1 punktis b ette nähtud jagamismehhanismi.

63 Sellest järeldub, et nii direktiivi 97/33 kui ka direktiivi 2002/22 kontekstis on universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu rahastamise mehhanismi loomsele seatud kaks tingimust: see kulu tuleb välja arvutada ja selle arvestuse põhjal tehakse kindlaks, kas selle teenuse osutamise koorem on määratud ettevõtjale ebaõiglane või põhjendamatu.

64 Lisaks tuleneb direktiivi 97/33 põhjendusest 8, artiklist 5 ja I lisa 1. osast, et selle direktiiviga ette nähtud rahastamismehhanism võib hõlmata üksnes üldkasutatava tavatelefonsidevõrgu või -teenuse universaalse osutamise netokulu.

65 Samuti on Euroopa Kohus sisuliselt juba otsustanud, et direktiivi 2002/22 artikli 13 lõike 1 punktis b ette nähtud mehhanismi abil saab rahastada üksnes sideteenuseid, mis vajavad juurdepääsu üldkasutatavale sidevõrgule ja määratletud piirkonnas üldkasutatava sidevõrguga liitumist, st mitte mobiilsideteenuseid (vt selle kohta 11. juuni 2015. aasta kohtuotsus Base Company ja Mobistar, C-1/14, EU:C:2015:378, punktid 37 ning 43).

66 Kuna direktiiviga 97/33 ette nähtud universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise kord ei ole pärast direktiivi 2002/22 vastuvõtmist oluliselt muutunud, tuleb nende direktiivide analoogseid sätteid tõlgendada ühtmoodi.

67 Selles osas ei nähtu ühestki direktiivi 97/33 ega direktiivi 2002/22 sättest, et liidu seadusandja oleks soovinud ise kehtestada tingimused, millest lähtudes peab reguleeriv asutus järeldama, et universaalteenuse osutamisega võib kaasneda ebaõiglane koorem. Seevastu tuleneb nii direktiivi 97/33 artikli 5 lõigetest 1, 3 ja 4 kui ka direktiivi 2002/22 artikli 13 lõikest 1, et reguleeriv asutus võib üksnes netokulude arvestuse põhjal tuvastada, et universaalteenust osutama määratud ettevõtja kanda on tõepoolest jäetud ebaõiglane koorem ning et liikmesriigid võivad selle ettevõtja taotluse korral seejärel võtta kasutusele selle kulu hüvitamise mehhanismi (vt selle kohta 10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 38).

68 Samas tuleb korrata, et liikmesriikide tegevust universaalteenuse netokulu rahastamise mehhanismi loomisel piirab kohustus järgida objektiivsuse, läbipaistvuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid ning võimalikult vähendada turumoonutusi, kaitstes samas avalikke huve, nagu nähtub sisuliselt direktiivi 97/33 põhjendusest 2 ja artikli 5 lõikest 1 ning direktiivi 2002/22 artikli 3 lõikest 2 ja artikli 13 lõikest 3.

69 Kuigi mõistet „ebaõiglane koorem“ ei ole nendes direktiivides määratletud, nähtub nii direktiivi 97/33 põhjendusest 8 kui ka direktiivi 2002/22 põhjendusest 21, et liidu seadusandja on soovinud siduda ettevõtjale universaalteenuse osutamisega kaasneda võivate netokulude katmise mehhanismid ebaõiglase koorma lasumisega sellel ettevõtjal. Leides, et universaalteenuse

osutamise netokulu ei kujuta endast tingimata kõigi ettevõtjate jaoks sellist koormat, on liidu seadusandja selles kontekstis soovinud välistada võimaluse, et kogu universaalteenuse osutamisega kaasnev netokulu toob automaatselt kaasa õiguse hüvitisele. Euroopa Kohus on sellest järeldanud, et ebaõiglane koorem, mille olemasolu reguleeriv asutus peab enne hüvitise määramist tuvastama, on koorem, mis on asjaomase ettevõtja võimet seda kanda arvestades ülemäärane, kui võtta arvesse kõiki teda iseloomustavaid asjaolusid, nagu tema olemasolevad seadmed, majanduslik ja finantsolukord ning turuosa (vt selle kohta 10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 39).

70 Kuna direktiivides 97/33 ja 2002/22 pole neid täpsustatud, peab reguleeriv asutus ise üldiselt ja abstraktselt kehtestama kriteeriumid, mis võimaldavad kindlaks määrata künnised, mille ületamisel võib koormat eelmises punktis nimetatud asjaolude alusel pidada ülemääraseks, kuid reguleeriv asutus ei või direktiivi 97/33 artikli 5 lõigete 1 ja 4 ning direktiivi 2002/22 artikli 13 kohaldamisel siiski tuvastada, et universaalteenuse osutamisega kaasnev koorem on ebaõiglane, ilma et ta nende kriteeriumide alusel kontrolliks konkreetselt iga asjaomase ettevõtja olukorda (vt selle kohta 10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 40).

71 Euroopa Kohus märkis direktiivi 2002/22 kohta, et universaalteenuse osutaja turuosa arvesse võtmine eeldab, et protsess, mille käigus määratakse kindlaks, kas universaalteenuse osutamise kohustustest tulenev koorem on ebaõiglane, sisaldab võrdlevat komponenti, mida reguleeriv asutus ei saa eirata. Kui tuvastatakse ainult selle teenuseosutaja turuosaga seotud asjaolud eraldi võetuna, ei ole sellest võimalik teha tarvilikke järeldusi, sest puudub võrdlus tema konkurentide turuosadega. Need järeldused võivad varieeruda olenevalt turul tegutsevate konkurentide arvust ja seostest, mis võivad esineda konkurentide vahel või ka asjaomase turu erinevate sektorite vahel, kus need konkurendid tegutsevad (10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 43).

72 Euroopa Kohus järeldas sellest, et pädev reguleeriv asutus peab selles menetluses võtma arvesse universaalteenuse osutaja olukorda võrreldes tema konkurentide olukorraga asjaomasel turul ning et konkurentsiolukorra hindamine sellel turul on lahutamatu osa direktiivi 2002/22 artiklite 12 ja 13 kohaldamise tingimustest (vt selle kohta 10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punktid 44 ja 47).

73 Euroopa Kohus on samuti otsustanud, et universaalteenuse osutajat iseloomustavate asjaolude hindamine tema konkurentsikeskkonnast lähtudes on samuti kooskõlas universaalteenuse direktiivi eesmärkidega (10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 48).

74 Nii on see eelkõige asjaolude puhul, mis puudutavad universaalteenuse osutaja majanduslikku ja finantsolukorda. Ainuüksi järeldus, et selline teenuseosutaja jääb kasumlikuks hoolimata universaalteenuse osutamise kohustuste netokulust tulenevast koormast, ei võimalda nimelt teha järeldusi selle netokulu mõju kohta teenuseosutaja võimele konkureerida teiste operaatoritega muutuval turul. Ei saa välistada, et see koorem takistab või raskendab sellistesse uutesse tehnoloogiatesse või seotud turgudele tehtavate investeeringute rahastamist, mida tema konkurendid võivad olla võimelised tegema ja mis võivad seetõttu anda viimati nimetatutele märkimisväärseid konkurentsieeliseid (10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 49).

75 Seega saab reguleeriv asutus hinnata üksnes universaalteenuse osutaja ja tema konkurentide olukordi arvesse võttes, kas ettevõtjale pandud universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu kujutab endast sellest tulenevate konkurentsimoonutuste tõttu asjaomasel turul kõnealuse teenuseosutaja jaoks ebaõiglast koormat universaalteenuse direktiivi 2002/22 artiklite 12 ja 13 tähenduses (10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 50).

76 Kui universaalteenuse osutaja konkurentsivõime halvenemine universaalteenuse osutamise kohustustega kaasneva ebaõiglase koorma tõttu kahjustaks tõhusat konkurentsi asjaomasel turul, võib selline asjaolu halvendada universaalteenuse osutamise tingimusi ja lõppkokkuvõttes võimalust saavutada direktiivi artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärk tagada tulemusliku konkurentsi ja valikuvabaduse abil kogu liidus hea kvaliteediga üldkasutatavate teenuste kättesaadavus (10. novembri 2022. aasta kohtuotsus Eircom, C-494/21, EU:C:2022:867, punkt 51).

77 Sellega seoses tuleb märkida, et erinevate telekommunikatsiooniteenuste, muu hulgas tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse hindamine võib olla üks osa universaalteenuse osutaja konkurentsikeskkonna analüüsist, kuna see aitab kaasa selle teenuseosutaja konkurentide tuvastamisele, erinevate turuosaliste turuosade kindlaksmääramisele ja teiste operaatorite poolt sellele teenuseosutajale avaldatava konkurentsisurve hindamisele.

78 Siiski ei saa universaalteenuse osutaja konkurentsikeskkonna analüüs sõltuda tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse hindamisest, vaid arvesse tuleb võtta kogu konkurentsisurvet, mis sellele teenuseosutajale avaldub, sealhulgas sellist, mis on nõudluse asendamisest nõrgem ja kaudsem.

79 Käesoleva kohtuotsuse punktis 66 esitatud põhjustel tuleb asuda seisukohale, et selle otsuse punktides 71–78 esitatud kaalutlused on *mutatis mutandis* kohaldatavad direktiivi 97/33 artiklile 5.

80 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et otsuses 18/21/CIR võttis AGCOM ühelt poolt arvesse muu hulgas käesoleva kohtuotsuse punktides 74–78 esitatud kaalutlusi, kuna ta leidis, et kuigi tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenused ei ole üksteisega täielikult asendatavad – ja seega ei ole tegemist ühtse turuga –, avaldavad mobiilsideteenused tavatelefoniteenustele siiski üha suuremat konkurentsisurvet, mis seisneb telefonioperaatorite turumahu ja tulu vähenemises, eelkõige kui kliendid otsustavad kasutada üksnes oma mobiiltelefoni või kasutada oma mobiiltelefoni ja säilitada püsivõrguteenuse, kuid kasutada mobiiltelefoniteenust ka kodus, ning teiselt poolt hindas ta muid konkurentsiolukorra asjaolusid.

81 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb küsimuse punktile b vastata, et direktiivi 97/33 artiklit 5 ja direktiivi 2002/22 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et

– liikmesriigid peavad järgima objektiivsuse, läbipaistvuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid ning võimalikult vähendama turumoonutusi, kaitstes samas avalikke huve, kui nad kehtestavad hindamiskriteeriumid, mille alusel saab reguleeriv asutus konkreetselt iga asjaomase ettevõtja olukorda hinnates välja selgitada, kas universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu koorem on selliseid kohustusi täitma määratud ettevõtja jaoks ülemäärane ja seega ebaõiglane;

– selle hindamise raames peab pädev reguleeriv asutus uurima kõiki sellele ettevõtjale iseloomulikke asjaolusid, võttes arvesse tema olukorda võrdluses tema konkurentide olukorraga asjaomasel turul;

– tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse määr võib olla selle hinnangu andmisel asjakohane tegur, nagu ka kogu universaalteenuse osutajale avalduv konkurentsisurve.

Küsimuse punkt a

82 Oma küsimuse punktiga a soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 97/33 artiklit 5 ja direktiivi 2002/22 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei sea mobiilsideteenuste operaatorite elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise mehhanismis osalemise tingimuseks asjaolu, et tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenused oleksid teatud määral omavahel asendatavad.

83 Selles osas tuleb kõnealuste sätete sõnastuse kohta märkida, et direktiivi 97/33 artikli 5 lõikest 1 tuleneb, et kui liikmesriigid loovad mehhanismi universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamiseks „teiste üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja üldkasutatavaid kõnesideteenuseid käitavate organisatsioonidega“, võtavad nad nõuetekohaselt arvesse läbipaistvuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

84 Samuti on direktiivi 2002/22 artikli 13 lõikes 1 ette nähtud, et kui reguleeriv asutus leiab netokulude arvestuse põhjal, et ettevõtja kanda on ebaõiglane koorem, otsustab liikmesriik määratud ettevõtja taotluse korral võtta kasutusele mehhanismi kindlaksmääratud netokulude kompenseerimiseks kõnealusele ettevõtjale läbipaistvatel tingimustel ja riigi vahenditest ning/või jagada universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu „elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate“ vahel.

85 Nendes sätetes kasutatud väljenditest „üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja üldkasutatavaid kõnesideteenuseid käitavad organisatsioonid“ ning „elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujad“ tuleneb siiski, et liidu seadusandja ei soovinud universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise mehhanismist algusest peale välja jätta teatud elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujaid, muu hulgas mobiilsideteenuste operaatoreid.

86 Lisaks olgu märgitud, et erinevalt direktiivi 2002/22 (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT 2009, L 337, lk 11)) artikliga 4 mobiilsideteenuste väljajätmisest mõiste alt „universaalteenus“ (vt selle kohta 11. juuni 2015. aasta kohtuotsus Base Company ja Mobistar, C-1/14, EU:C:2015:378, punktid 32–37) ei välistanud liidu seadusandja nende teenuste osutajate osalemist universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise mehhanismis.

87 Mis puudutab kõnealuste sätete konteksti, siis tuleb ühelt poolt märkida, et direktiivi 2002/22 põhjendusest 23 nähtub sisuliselt, et universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu võib läbipaistvuse, minimaalse turumoonutuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid järgides jagada kõikide ettevõtjate või teatavate määratletud ettevõtjate rühmade vahel ning et mõiste „minimaalne turumoonutus“ eeldab osamaksete tagasinõudmist selle kulu rahastamiseks viisil, mis minimeerib võimaluse korral lõppkasutajate finantskoorma mõju, näiteks tasude võimalikult ulatusliku jaotamise teel.

88 Teiselt poolt tuleneb selle direktiivi põhjendusest 21, et liikmesriigid peavad tagama, et universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise metoodika toetub objektiivsetele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele ning on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, ilma et see põhimõte takistaks liikmesriikidel vabastada lõivust uusi turuletulijaid, kes ei ole saavutanud märkimisväärset turuasendit.

89 Seega nähtub kõnealuste sätete sõnastusest ja kontekstist, et liidu seadusandja soovis jätta liikmesriikidele pädevuse määratleda universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise mehhanismis osalejate ring, tingimusel et järgitakse teatud hulka nendes sätetes sõnaselgelt kehtestatud nõudeid.

90 Kuigi sellega seoses ei ole välistatud, et jaotuskriteeriume, mis võtavad arvesse mobiilsideteenuste avaldatava konkurentsisurve tugevust tavatelekommunikatsiooniteenustele nende teenuste suurema või väiksema omavahelise asendatavuse tõttu, üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude kasutamise osakaalu mobiilsideteenuste osutajate seas või eeliseid, mida viimati nimetatud saavad universaalteenuse osutamisest, võib pidada kooskõlas olevaks käesoleva kohtuotsuse punktides 83, 84, 87 ja 88 viidatud põhimõtetega, eelkõige proportsionaalsuse ja diskrimineerimiskeelu põhimõtetega, ei saa direktiivide 97/33 ja 2002/22 sätetest järeldada, et need seavad mobiiltelefoniteenuse osutajate osalemise netokulu jagamise mehhanismis sõltuvusse asjaolust, et tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenused on teatud määral omavahel asendatavad.

91 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ei Vodafone Italia argument 27. novembri 1996. aasta teatise kohta ega tema argument, mille kohaselt on liidu õigusnormid elektroonilise side ja postiteenuste valdkonnas sarnased, mistõttu tuleb põhikohtuasjades analoogia alusel kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. veebruari 2008. aasta direktiivi 2008/6/EÜ, millega muudetakse direktiivi 97/67/EÜ seoses ühenduse postiteenuste siseturu rajamise lõpuleviimisega (ELT 2008, L 52, lk 3), põhjendust 27 – millest nähtub, et nende ettevõtjate väljaselgitamisel, kellelt võib nõuda maksete tegemist universaalteenuse rahastamiseks mõeldud hüvitusfondi, tuleb kaaluda, kas selliste ettevõtjate osutatavaid teenuseid võib kasutaja seisukohast pidada universaalteenuse kohaldamisalasse kuuluvateks teenusteks, kuna nad on piisaval määral vahetatavad universaalteenusega – ning Euroopa Kohtu sellekohast praktikat.

92 Ühelt poolt tuleb nimelt 27. novembri 1996. aasta teatise kohta märkida, et sellega ei ole pandud liikmesriikidele üldist kohustust seada mobiilsideteenuste osutajate osalemine universaalteenuse netokulu jagamise mehhanismis sõltuvusse sellest, et tuvastatakse, et mobiiltelefoniteenused ja tavatelefoniteenused on omavahel teatud määral asendatavad.

93 Nagu nähtub sisuliselt selle teatise 3. osa punktist 8, märkis Euroopa Komisjon selles üksnes, et kui ta hindab kõneside ja üldkasutatavate võrkude lubade ja teatiste esitamise korda, millest liikmesriigid pidid komisjoni enne 1. jaanuari 1997 teavitama vastavalt komisjoni 13. märtsi 1996. aasta direktiivile 96/19/EÜ, millega muudetakse direktiivi 90/388/EMÜ telekommunikatsiooniturul täieliku konkurentsi rakendamise kohta (EÜT 1996, L 74, lk 13), siis analüüsib ta seoses uute turuletulijate ja/või mobiilsideoperaatorite panusega universaalteenuse netokuludesse, kas neile operaatoritele pandud koorem on jaotatud objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel ning proportsionaalsuse põhimõtet järgides, muu hulgas arvestades mobiilside ja tavatelefoniteenuse omavahelise asendatavuse määra.

94 Sellest tuleneb, et komisjon kavatses proportsionaalsuse põhimõtte järgimise hindamisel võtta seda asendatavuse määra arvesse vaid ühe tegurina teiste hulgas.

95 Teiselt poolt, mis puudutab direktiivi 2008/6 põhjendust 27, siis piisab märkimisest, et direktiivid 97/33 ja 2002/22 ei sisalda põhjendusi ega sätteid, mis oleksid analoogsed põhjenduse 27 sõnastusega.

96 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb küsimuse punktile a vastata, et direktiivi 97/33 artiklit 5 ja direktiivi 2002/22 artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei sea mobiilsideteenuste operaatorite elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise mehhanismis osalemise tingimuseks asjaolu, et tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenused oleksid teatud määral omavahel asendatavad, tingimusel et need õigusnormid vastavad muu hulgas läbipaistvuse, diskrimineerimiskeelu, proportsionaalsuse, objektiivsuse ja lõppkasutajate rahalise koorma mõju vähendamise põhimõtetele.

Kohtukulud

97 Kuna põhikohtuasjade poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiivi 97/33/EÜ vastastikuse sidumise kohta telekommunikatsioonisektoris seoses universaalteenuse ja koostalitlusvõime tagamisega avatud võrgu pakkumise põhimõtete kohaldamise teel artiklit 5 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv) artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et

– **liikmesriigid peavad järgima objektiivsuse, läbipaistvuse, diskrimineerimiskeelu ja proportsionaalsuse põhimõtteid ning võimalikult vähendama turumoonutusi, kaitstes samas avalikke huve, kui nad kehtestavad hindamiskriteeriumid, mille alusel saab reguleeriv asutus konkreetselt iga asjaomase ettevõtja olukorda hinnates välja selgitada, kas universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu koorem on selliseid kohustusi täitma määratud ettevõtja jaoks ülemäärane ja seega ebaõiglane;**

– **selle hindamise raames peab pädev reguleeriv asutus uurima kõiki sellele ettevõtjale iseloomulikke asjaolusid, võttes arvesse tema olukorda võrdluses tema konkurentide olukorraga asjaomasel turul;**

– **tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenuste omavahelise asendatavuse määr võib olla selle hinnangu andmisel asjakohane tegur, nagu ka kogu universaalteenuse osutajale avalduv konkurentsisurve;**

– **nendega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei sea mobiilsideteenuste operaatorite elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu jagamise mehhanismis osalemise tingimuseks asjaolu, et tavatelefoni- ja mobiiltelefoniteenused oleksid teatud määral omavahel asendatavad, tingimusel et need õigusnormid vastavad muu hulgas läbipaistvuse,**

diskrimineerimiskeelu, proportsionaalsuse, objektiivsuse ja lõppkasutajate rahalise koorma mõju vähendamise põhimõtetele.

Allkirjad